

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENE VICTOR

Justitiestraat, 21, Antwerpen.

Opgaaft betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen.

Beschouwingen over den Raad van State

Naar aanleiding van de aanstaande behandeling in de Kamercommissie van het wetsontwerp betreffende den Raad van State, herleeft allerwegen de belangstelling voor dit gewichtig vraagstuk, niettegenstaande de tragische tijdsomstandigheden.

In de laatste weken verschenen in de Vlaamsche pers meerdere artikelen waarin het wetsontwerp, zooals het aangenomen werd door den Senaat, heftig wordt bestreden. Tot deze reeks behoort de merkwaardige studie die de Heer Prof. V. Boon der Universiteit te Gent in dit tijdschrift de vorige week publiceerde.

De uiteenzetting van Prof. Boon heeft de zeer bijzondere verdienste het probleem enkel in zijn groote lijnen te onderzoeken en de vele bijkomstigheden, die op dit gebied zoozeer de aandacht van het kernpunt afleiden, buiten beschouwing te laten. Met sterke overtuiging betoogt de schrijver dat het wetsontwerp van den Senaat ongrondwettelijk is en voor het geval dit ontwerp ooit tot wet mocht worden voorspelt hij de ergste catastrophes: de Koning zou onder voogdij worden gesteld, de ministerieele verantwoordelijkheid zou zijn opgeheven en het Parlement zou zijn recht van controle hebben prijsgegeven.

Ik kan deze meening van Prof. Boon geenszins deelen. Ik vind in het wetsontwerp van den Senaat niet de minste aanleiding tot het pessimisme waarvan hij blijkt geeft. Integendeel, het verslag van de Senaatscommissie en de

stemming van onze Hooge Kamer hadden bij mij, zooals bij zoovele van onze juristen en van onze landgenooten, de levendige hoop doen ontstaan dat een noodzakelijke hervorming, waarop sedert een eeuw gewacht wordt, eindelijk zou kunnen verwezenlijkt worden en dat door de oprichting van den Raad van State zooals de Senaat die had opgevat ons land zou komen tot het huldigen van een hooger rechtvaardigheid.

* * *

Welk is in enkele woorden de toestand die zich voordoet.

Na een uiterst belangrijk advies ingewonnen te hebben vanwege de Commissie voorgezeten door den Heer Henri Rolin, voorzitter van het Hof van Verbreking, had de Regeering in de Kamer een wetsontwerp neergelegd waarin de conclusies van dit verslag werden aanvaard en waardoor de Raad van State naast zijn taak als helper bij de wetgeving hoofdzakelijk bevoegd zou zijn om aangaande de administratieve betwistingen, die niet van de bevoegdheid zouden zijn der gewone rechtbanken, adviezen uit te brengen.

De Kamercommissie onderzocht langdurig het ontwerp en de Heer Kluyskens bracht een verslag uit waardoor het ontwerp der Regeering werd aangevuld. Na een bondige bespreking in de Kamer werd het projekt der Commissie aangenomen en werd er voorzien, dat

de ministers in alle bestuurlijke aangelegenheden advies *mogen* vragen aan den Raad van State; dat verder, in enkele gevallen, limitatief opgenoemd in art. 7 en vooral betrekking hebbende op het tuchtrecht van bedienden en ook op zekere handelingen van de gemeenten, zij *verplicht* zouden zijn advies te vragen. Dit advies zou ook door de privaat-personen kunnen gevraagd worden. Eindelijk wordt voorzien dat in acht gevallen de Raad van State door arresten zal kunnen vonnissen. Het zijn gevallen betreffende het gemeenterecht, ambtenarenrecht, verkiezingsrecht, hinderlijke bedrijven en openbaren onderstand die thans hoofdzakelijk aan de beslissing van den Koning of van de regeering zijn onderworpen.

De Senaatscommissie heeft geruimen tijd beraadslaagd over dit ontwerp en er werd door den verslaggever der Commissie, den Heer Senator Van Remoortel, een verslag uitgebracht dat werkelijk merkwaardig dient genoemd te worden.

De verslaggever heeft het onderwerp volledig uitgeput en hij heeft zijn beschouwingen in het verslag geconcretiseerd op zoo eenvoudige en duidelijke wijze, met een zoo klare voorstelling van sommige zeer ingewikkelde juridische begrippen en ze zoo degelijk toegelicht met voorbeelden en met een uitvoerige documentatie, dat het vraagstuk, dat zelfs aan meerdere juristen soms onduidelijk was, thans ook voor de leken allerbevattelijkst werd.

De Heer Van Remoortel heeft juist het doel bereikt dat hij zich voorstelde, namelijk aan den Senaat, — een college van zoo verscheiden samenstelling, met leden van zoo uiteenlopende bevoegdheid —, het doel dat door de Commissie werd nagestreefd allerduidelijkst voor oogen te stellen en in de plaats van een droog en geleerd vertoog aan de Senatoren een bronklare uiteenzetting te bezorgen.

Dit verslag dat in al zijn eenvoud en bevatelijkheid steunt op een zeer grondige kennis van het vraagstuk, heeft niet alleen in den Senaat maar in heel de Belgische rechtswereld den diepsten indruk gemaakt en de Senaat heeft zich bij het voorstel der Commissie en bij het verslag van den Heer Van Remoortel aangesloten.

Welk is nu de stelling ontwikkeld in dit verslag van den Heer Van Remoortel?

Het ontwerp van de Kamer is volstrekt onvoldoende om bevrediging te geven aan het

verlangen dat zich sedert zoo geruimen tijd reeds in het land doet gevoelen om te komen tot grootere rechtvaardigheid in bestuurlijke aangelegenheden. Daarom is het vereischt dat naast de hulp die de Raad van State zal verleenen op wetgevend gebied, hij zou bekleed worden met een juridictioneele macht; hij zou het recht hebben administratieve handelingen nietig te verklaren wanneer deze in strijd zijn met de wettelijkheid; hij zou in deze gevallen ook aan de slachtoffers van onrechtmatige handelingen een vergoeding kunnen toekennen; in andere gevallen zou hij adviezen verstrekken. Hij zou eindelijk bevoegd zijn als hoogste administratieve rechtbank voor die gevallen welke de wet aan zijn bevoegdheid onderwerpt.

Dit voorstel was uiterst gematigd en bleef nog zeer ver van den toestand zooals deze in Frankrijk bestaat, waar alle hoegenaamde bestuurlijke betwistingen aan de rechtsmacht van den «Conseil d'état» zijn onderworpen. Het was ook uiterst voorzichtig daar het recht vergoedingen toe te kennen ten eerste beperkt bleef en daar er werd voorzien dat bij het toekennen van dusdanige vergoedingen zoowel het algemeen als het privaat belang dienden in aanmerking te komen.

Dit wetsontwerp zou een schitterende oplossing zijn om op voorzichtige wijze een heilzame en noodzakelijke hervorming in te voeren.

* * *

In de plaats echter den Senaat dankbaar te zijn voor het wijs besluit dat hij heeft genomen werd er thans langs alle kanten kritiek op dit wetsontwerp uitgeoefend. De eenen beweren dat de Raad van State door het verbreken van administratieve beslissingen en het toekennen van vergoedingen een onbezonnen en revolutionnaire rol zou kunnen spelen die het wijs beleid van de regeering in de hoogste mate in gevaar zou kunnen brengen. Zonderling genoeg zijn er ook anderen die meenen dat heel die oprichting van een Raad van State niets anders is dan een reactionnair opzet waarmede men de bedoeling zou hebben vooruitstrevende hervormingen van een democratische regeering tegen te werken...

Naast dit openlijk verzet van sommige politiekers zoowel van rechts als van links is er dan het verzet van de juristen. Al is het in den grond steeds gemotiveerd door eigen politieke beschouwingen, toch worden deze verdoe-

zeld en tracht men de hervorming tegen te houden door het juridisch spookbeeld van de ongrondwettelijkheid der voorgestelde hervorming. Men erkent dat de toestand zooals hij thans is zou dienen verbeterd te worden. Men geeft toe dat er een uitgebreid domein is waarin het recht en de wet ten slotte onmachtig zijn en waarin de gewichtigste belangen zijn overgeleverd aan de administratieve willekeur. Men neemt aan dat er iets zou moeten veranderd worden en men verklaart zich zelfs partijganger van een wijziging van de grondwet om aan den toestand te verhelpen. Doch het onmiddellijk ingrijpen, zooals het wordt voorgesteld door het verslag Van Remoortel en door den Senaat, wordt niet mogelijk geacht omdat deze beslissing niet zou strooken met onze Grondwet.

Hoezeer men het ook schijnt te betreuren, toch acht men het onmogelijk eenig werkelijk gezag aan den Raad van State te geven omdat daardoor de letter van ons statuut zou geschonden zijn en Prof. Boon heeft in zijn artikel de voornaamste argumenten samengevat waarop deze stelling steunt.

Laten wij deze argumenten kortbondig onderzoeken.

Dit onderzoek is reeds zoo dikwerf gebeurd en de tegenwoordige uiteenzetting zal desaan gaande niets nieuws aan den dag brengen, doch het is ongetwijfeld nuttig voor de juristen, die zich minder van dichtbij met het vraagstuk hebben beziggehouden, de argumenten pro uit een te zetten naast de argumenten contra.

* * *

De eerste vraag die bij het aanvatten van de studie van dit vraagstuk dient gesteld te worden is deze of er werkelijk behoefte bestaat aan eenige wijziging in den tegenwoordigen toestand en of er zich een ernstige aanleiding voordoet om een Raad van State in het leven te roepen.

Het is merkwaardig vast te stellen dat ten slotte iedereen bevestigend op deze vraag antwoordt.

Vóór 1920 was de toestand dusdanig dat een uiterst groot domein van de rechten der burgers in ons land niet door de wet werd beschermd. Wel zegt art. 92 van de Grondwet dat alle geschillen over burgerlijke rechten bij uitsluiting behooren tot de kennisneming van den rechter. Men nam echter aan dat wanneer

burgerlijke rechten geschonden werden door de administratie in de uitoefening van haar imperium, de rechter op grond van het beginsel van de scheiding der machten onbevoegd was om over de betwistingen uitspraak te doen. Zoo is gedurende honderd jaar de Grondwet verkeerd toegepast geworden en heeft men de formeele bepaling van art. 92 geschonden.

Dringend was dan ook de roep om een Raad van State op te richten, die, zooals dit in Frankrijk het geval is, deze geschonden rechten zou beschermen en die, waar de rechter zich onbevoegd verklaarde, zou kunnen ingrijpen.

Sedert 1920 is deze toestand veranderd en verklaart, ingevolge de wijziging der rechtspraak van ons Hof van Verbreking de gewone rechtsmacht zich bevoegd om te oordeelen over betwistingen betreffende burgerlijke rechten, ook wanneer deze burgerlijke rechten door de administratie geschonden werden in de uitoefening van haar imperium. Een heele sfeer betwistingen, die vroeger aan de willekeur van de administratie waren overgeleverd, werden aldus gebracht binnen het bereik van de bescherming onzer rechtsmacht. Het is een uiterst gelukkige wending geweest in onze rechtspraak en het is maar jammer dat er honderd jaar noodig waren vooraleer men tot het ware besef is gekomen van den zin onzer Grondwet en het is ook jammer dat dit juist moest gebeuren op het oogenblik dat de wetgever op het punt stond, naar aanleiding van de Grondwetswijziging, maatregelen te nemen om een Raad van State op te richten en aldus den vroegeren betreurenswaardigen toestand te wijzigen.

Wat er ook van zij, na deze gelukkige ommekeer in onze rechtspraak, werd de vraag gesteld of het dan nog noodig was verder over een Raad van State te spreken. Immers alle burgerlijke rechten van welken aard ook worden thans ingevolge art. 92 der Grondwet aan onze rechtbanken onderworpen en ook alle politieke rechten zijn beschermd ingevolge art. 93 hetzij door de kennisneming van den gewonen rechter, ofwel ingevolge sommige wettelijke bepalingen door de rechtspraak van speciale administratieve lichamen.

Is er dan nog een terrein dat open blijft en waarvoor geen bescherming bestaat?

Ik zou kunnen aannemen dat de formalist die zich blind staart op art. 92 en 93 zou verklaren dat alle rechtsbescherming thans

volledig door de rechtspraak wordt waargenomen en dat daarbuiten geen enkele mogelijkheid van rechtsbescherming meer bestaat. Inderdaad, buiten burgerlijke en politieke rechten voorziet de Grondwet geen enkele andere rechtsverhouding die aanleiding tot rechtspraak zou kunnen zijn.

Het merkwaardigste is nu dat ook de meeste scherpe formalisten zich niet bij deze redeneering neerleggen. Men mag nog zoozeer opgaan in de exegese van den tekst en nog zoo blind blijven voor de nijpende noodzakelijkheden van de werkelijkheid, toch kan niemand miskennen dat ook na de hervormde rechtspraak van 1920 er een uitgebreid domein overblijft waarop geen bescherming bestaat, waarop wetten zonder toepassing worden gelaten of verkeerd worden toegepast, waarop door allerhande overheden besluiten worden genomen die in strijd zijn met de wet en met het recht en waarop allerlei belangen worden geschaad. Deze administratieve willekeur kan soms zoo uitermate belangrijk zijn dat het gewicht van de betwistingen op dit gebied in vele gevallen het belang van geschillen omtrent de gewone burgerlijke of staatsburgerlijke rechten overtreft.

Daarbij komt nog dat er misschien geen begrip is dat wetenschappelijk minder vast omljnd is en dat in de praktijk minder duidelijk is dan het begrip « burgerlijke rechten ». Wanneer men de omschrijving ervan zoekt in onze Belgische auteurs van publiek recht, stelt men over het algemeen vast dat er zeer weinig over gezegd wordt, dat de schrijvers zich uit den slag trekken met enkele algemeenheden en dat het volstrekt onmogelijk is een juisten juridischen maatstaf aan te leggen om met zekerheid de burgerlijke rechten te kunnen erkennen. Er is dus steeds een zeer breed grensgebied waarin volstrekte onzekerheid heerscht en waarin men onmogelijk op voorhand met stelligheid zal kunnen bepalen of in een gegeven toestand al of niet een burgerlijk recht wordt geschonden.

Wanneer de rechtspraak zich eng toont zullen vele betwistingen beschouwd worden als liggende buiten de sfeer van de burgerlijke rechten. Toont ze zich breed dan zal de bescherming degelijker zijn, doch zoolang het juiste criterium niet zal kunnen aangelegd worden zal er onzekerheid heerschen.

Dit alles wordt door degenen die in de praktijk staan op zoo intense wijze gevoeld. Vooral zij, die in de advocatuur dagelijks in

de gelegenheid zijn op te treden ter bescherming van geschonden rechten of belangen, zijn zoo voortdurend pijnlijk getroffen door de groote maat van willekeur, die nog in ons land heerscht. Het zou werkelijk niet denkbaar zijn dat men zou kunnen beweren dat het niet wenschelijk is buiten de maatregelen getroffen door art. 92 en 93 van de Grondwet verdere rechtsbescherming te voorzien.

Dit doet dan ook niemand, doch men is het niet eens over de wijze waarop aan het gebrek dient verholpen te worden. Paul Errera stelde destijds voor de bevoegdheid van de rechtbanken uit te breiden. Men is thans ongeveer algemeen akkoord dat deze bevoegdheid, die wel duidelijk door art. 92 en 93 van de Grondwet is omschreven, niet onbepaald zou kunnen uitgebreid worden zonder in tegenspraak te komen zoowel met de letter als met den geest van de Grondwet.

Men acht het daarom thans algemeen geboden dat door de administratie zelf zou verholpen worden aan den bestaanden toestand en dat binnen haar kader een Raad zou opgericht worden die de bescherming van rechten en belangen, in zooverre deze niet door de Grondwet werd voorzien, zou ter hand nemen.

Zal dit nu moeten gebeuren door middel van adviezen, die dan door de regeering al of niet zullen gevolgd worden, ofwel door middel van een stellige rechtspraak die de administratie zal binden? Daarover gaat hoofdzakelijk de betwisting.

Kamer en Senaat, verslaggevers Kluyskens en Van Remoortel zijn akkoord dat er een Raad van State moet komen, doch de eenen zeggen « laat hem adviezen geven en de regeering zal zich moeilijk aan deze adviezen kunnen onttrekken », terwijl de anderen meenen « wanneer de Raad van State zijn advies heeft gegeven behoort het niet aan de administratie willekeurig dit advies al of niet te volgen, doch behoort zij er volstrekt door gebonden te zijn en er dient daarom aan den Raad van State een werkelijk juridictioneële macht verleend zoowel voor het vernietigen van onrechtmatige beslissingen als in zekere gevallen voor het toekennen van vergoedingen ».

Ik acht het systeem der adviezen niet enkel volstrekt onvoldoende, doch integendeel schadelijk en gevaarlijk.

In welke verhouding zullen de adviezen van den Raad van State door de administratie wor-

den gevolgd? Dit is een zeer twijfelachtige vraag. De regeering vraagt thans regelmatig adviezen in allerlei aangelegenheden aan hoogstaande specialisten op allerlei gebied, die bekleed worden met den titel van koninklijk commissaris. Deze hoogstaande geleerden en bijzondere bevoegdheden schrijven merkwaardige verslagen en verleenen kostbare adviezen in den vorm van voorstellen van allerlei aard. Wanneer men nagaat wat van deze adviezen door de regeering wordt verwezenlijkt lijkt dit niet erg bemoedigend voor de adviseerende bevoegdheid van den Raad van State. Doch laten wij niet vergeten dat adviezen die uitgebracht worden in aangelegenheden waarin de administratie in het ongelijk wordt gesteld ten zeerste de administratie en hare ambtenaren zullen ontstemmen en dat, waar niet de minste verplichting bestaat, naar alle waarschijnlijkheid alle mogelijke middelen zullen worden aangewend om het nakomen van het advies van den Staatsraad uit te schakelen.

Dit is juist het groot gevaar dat zich zal voordoen. Wanneer een burger thans door de administratie wordt geschaad weet hij dat er meestal geen verhaal mogelijk is, wanneer niet klaarblijkelijk een zijner burgerlijke rechten werd geschonden. Men is wel genooddaakt zich gelaten bij deze willekeur neder te leggen. Doch wanneer men, na een wettelijk verhaal, door den Raad van State in het gelijk is gesteld geworden in een advies dat waarschijnlijk op uitstekende juridische gronden het goed recht van den belanghebbende zal doen uitschijnen en wanneer toch de administratie, — om kwesties van prestige, van financieel of welk ander belang ook, — dit advies niet zou willen volgen, zal in het gemoed van den burger die de schade heeft geleden het verzet ontkiemen en dan zal dit aanleiding zijn tot het ontstaan eener gevaarlijke stemming. Veel liever geen advies dan een advies dat niet door het bestuur moet worden nagevolgd.

Maar, antwoorden de optimisten, de administratie zal de adviezen navolgen. Wanneer dit werkelijk in haast alle gevallen zou voorkomen begrijpt men niet waarom er bezwaar zou kunnen bestaan tegen een wettelijke bepaling die voorziet dat de beslissingen van den Raad van State moeten uitgevoerd worden.

Hierop antwoordt men dan, in het nauw gedreven, over het algemeen: « dit ware misschien wel de beste oplossing, doch zij is on-

grondwettelijk ». Het is vooral deze thesis die door Prof. Boon in zijn artikel der vorige week werd uiteengezet.

Ongrondwettelijk! Wat een gevaarlijk woord en hoezeer zou men moeten trachten eenheid van inzicht te verkrijgen omtrent de beteekenis van de termen, den zin van een tekst en de diepere bedoeling van den grondwetgever zelf, alvorens men met zekerheid zou mogen gewagen van ongrondwettelijkheid. Ongelukkiglijk, in de rechtswetenschap bestaat zoo menige betwisting enkel en alleen om reden dat de verschillende juristen het niet eens zijn over de nauwkeurige beteekenis der termen, zoodat zeer geleerde vertoogen bij nader onderzoek ineenschrompelen tot onvruchtbare haarkloverij. Dit is vooral het geval daar waar, zooals in onze Grondwet, de juridische regelen de breedste beteekenis hebben, waar de opstellers van ons grondwettelijk staatsstuk noodzakelijkerwijze enkel de meest algemeene aangelegenheden hebben kunnen onder het oog nemen en steeds de breedste omschrijving hebben moeten verkiezen opdat ten slotte door middel van den zeer beknopten tekst onzer Grondwet geheel het maatschappelijk leven zou kunnen omspannen worden. Welk dankbaar terrein voor byzantijnsche discussie.

Honderd jaar lang heeft het Hof van Cassatie het een stellig grondwettelijk beginsel verklaard dat de burgers onttrokken waren aan de bevoegdheid van de rechtbanken wanneer zij een geschil hadden met de administratie, waarin deze handelde in uitoefening van haar imperium. In 1920 is dit plots gewijzigd en op grond van dezelfde teksten verklaart men het thans grondwettelijk zeker dat de rechtbanken wel bevoegd zijn. Bij het oprichten van de werkrechtshraden verklaarde men in 1842 deze jurisdicties ongrondwettelijk omdat de Grondwet verbiedt andere rechtbanken in te stellen dan diegenen die ze uitdrukkelijk voorziet. Dit bleek echter geen bezwaar en de werkrechtshraden zijn nog steeds regelmatig in voege omdat men ze beschouwt als een soort handelsrechtbanken die door de Grondwet wel worden voorzien.

Hoeveel gelijkaardige betwistingen zou men niet kunnen voorbrengen om het uiterst relatief karakter van het begrip zelf der ongrondwettelijkheid te bewijzen. Is onze tegenwoordige volmachtenwetgeving grondwettelijk? Het voor en het tegen worden met alle mogelijke subtili-

teiten bewezen. Doch de werkelijkheid is nijpende dan de theorie.

Men dient zich dan ook af te vragen hoe men het criterium der ongrondwettelijkheid dient aan te leggen. De dogmatische toepassing van den tekst in zijn strenge letterlijke betekenis volgens de regelen der exegese laat het terrein open aan alle mogelijke verrassingen. Het is voor het maatschappelijk leven de gevaarlijkste uitleggingsmethode. In het burgerlijk recht is dit zoo schitterend bewezen geworden door heel de Fransche school der wetenschappelijke rechtsinterpretatie, door Saleilles, Geny en heel die schaar geleerden die hebben aangetoond hoe de maatschappelijke behoeften de allereerste doelstellingen waren naar dewelke zich de rechtsinterpretatie diende te richten. Deze stelling wordt in het burgerlijk recht algemeen aangenomen. Zij geldt echter nog niet bij vele juristen voor het publiek recht en nochtans juist in het publiek recht is ze dwingender en noodzakelijker dan op eenig ander domein.

Wat de Heer Prokureur-Generaal Ballot-Beaupré zegde bij de honderdste verjaring van het Burgerlijk Wetboek blijft ook waar voor het publiek recht. Het dient zich aan te passen aan de omstandigheden van den tijd, het dient in de allereerste plaats rekening te houden met de werkelijkheid van het leven en de dringende behoeften der sociale gemeenschap. En wanneer een Grondwet stellig het allerduurbaarste van onze rechtsstukken is, omdat daardoor op blijvende wijze een vaste lijn in de juridische organisatie van het land wordt getrokken, mag nooit de Grondwet een middel zijn tot hinder van de sociale evolutie. Zooals Leopold III het zoo duidelijk heeft gezegd in die overbekende woorden, is onze oude Grondwet van 1830 buigzaam genoeg om zich aan te passen aan de omstandigheden van dezen dag en om het veilig richtsnoer te blijven ook voor onze tegenwoordige behoeften.

Wij hebben ons dus eerst en vooral af te vragen, wanneer wordt gehandeld over de grondwettelijkheid van het ontwerp van den Senaat, in hoeverre dit ontwerp strookt met den algemeenen geest welke de grondwetgever in zijn tekst heeft willen opsluiten. Die geest is onbetwistbaar geweest een geest van volstrekten eerbied voor individuele vrijheid en voor rechtmatigheid; het is ook een geest geweest van bescherming tegen elke willekeur die

de heerschappij der wet zou aantasten. Vandaar deze draconische bepaling in art. 107 dat besluiten en verordeningen van alle administratieve overheden, zoowel van den Koning als van de ondergeschikte lichamen slechts door de rechtsmacht worden erkend en toegepast wanneer ze met de wetten overeenkomen.

Het principe dat stellig tot dezen regel heeft geleid is datgene dat het noodzakelijk was de private rechten op de meest doeltreffende wijze te beschermen. De grondwetgever heeft zich ingebeeld dat zulks kon gebeuren op afdoende manier door artikelen 92, 93 en 107. Alle burgerlijke en staatsburgerlijke rechten onder de bescherming stellen van de rechtsmacht of ten minste, wat de politieke rechten betreft, van de administratieve rechtspraak en verder al de besluiten van de administratie voor hunne toepassing in rechte afhankelijk maken van de censuur der rechtbanken, dit leek wel op eerste zicht een volledig stel dat van aard zou zijn doeltreffend de private rechten van de particulieren te beschermen.

Doch in 1830 was het maatschappelijk leven niet wat het heden is. De administratie heeft een reuzachtige uitbreiding genomen en de Staat grijpt thans in op intense wijze, op zeer veel gebieden waar vroeger zijn tusschenkomst volstrekt uitgesloten bleef. Vandaar een ontzaglijk aantal rechtsverhoudingen die niet bestonden of zelfs niet te voorzien waren in 1830 en die, wanneer men zich streng houdt aan de letter van de Grondwet, ofwel niet zullen beschermd worden, wanneer ze niet kunnen beschouwd in den strengen zin als burgerlijke of staatsburgerlijke rechten en die slechts zouden kunnen betwist worden in bepaalde gevallen op grond van art. 107.

Zoo is doorheen de eeuw van ons onafhankelijk bestaan het getal der rechtsverhoudingen in geweldige mate gestegen. Is het dan niet volkomen natuurlijk en heelemaal in overeenkomst met den geest van de Grondwet dat men zoekt ook hier rechtsbescherming te verstrekken en dat men maatregelen neemt om de willekeur van het bestuur te beperken op die wijze die door de grondwetgevers zelf ongetwijfeld zou zijn gekozen wanneer zij hadden kunnen voorzien welke ontwikkeling ons maatschappelijk leven zou hebben genomen. Dit doet juist het ontwerp van den Senaat. Het gaat uit van den strengen eerbied voor de grondwettelijke

teksten en het wil volstrekt niets onttrekken aan de bevoegdheid van de rechtbanken, zooals deze door art. 92 en 93 is vastgesteld geworden. Wat als burgerlijke of politieke rechten kan beschouwd worden blijft onderworpen aan de gewone bevoegdheid der colleges door de Grondwet aangeduid, doch waar in administratieve aangelegenheden de rechtbank zich onbevoegd verklaart omdat de betwisting niet volkomen past in het kader der burgerlijke of politieke rechten, daar zou de Raad van State door zijn « résiduaire » bevoegdheid de bescherming verleenen die anders volledig zou ontbreken.

Die bescherming zou dus verstrekt worden door een Raad van State die een lichaam zou zijn *behoorende tot de administratie*, oordeelende als administratief rechter en die zou uitspraak doen over betwistingen betreffende daden gesteld door het bestuur, na volledige kennisname van alle feitelijke en juridische elementen waarvan het verwaarloozen tot willekeur en onrechtmatigheid aanleiding hebben gegeven.

Dergelijke organisatie is nergens in de Grondwet verboden; integendeel de Grondwet voorziet, — al is het enkel voor politieke rechten, — bijzondere administratieve rechtscolleges die door de wet worden ingericht volgens art. 93. Art. 94 voorziet uitdrukkelijk en zonder eenige beperking dat het mogelijk is dat door een wet « lichamen bevoegd tot eigenlijke rechtspraak » kunnen opgericht worden. Wanneer men daarbij voegt dat volgens den algemeenen zin van onze Grondwet men steeds heeft aangenomen dat de wetgevende macht bevoegd is al datgene te doen wat haar niet uitdrukkelijk is verboden, dan vraagt men zich af hoe het mogelijk is vol te houden dat er iets ongrondwettelijks zou voorkomen in de oprichting van een Raad van State, zooals de Senaat die heeft voorzien.

De Heer Van Remoortel heeft in zijn verslag het domein dat niet beschermd wordt door art 92 en 93 uitstekend ingedeeld in wat hij noemt « administratieve rechten » en « rechtmatige belangen ». Administratief recht zal dus dat recht zijn dat noch als burgerlijk noch als politiek recht kan beschouwd worden en dat nochtans in zijn verhouding tot de administratie het voorwerp kan zijn van zeer ernstige benadeeling.

Het feit dat het administratief recht niet uitdrukkelijk in de Grondwet wordt genoemd

is geen reden om dit recht zonder bescherming te laten. In de rechtswetenschap is het domein van de subjectieve rechten een toch zoo onzeker gebied. Welke moet de houding zijn van een jurist tegenover art. 92 en 93 van onze Grondwet wanneer hij met Duguit het bestaan van alle subjectieve rechten ten stelligste zou ontkennen. Het is hier wederom toch slechts een kwestie van woorden en wanneer Prof. Boon zich in dit verband beroept op de meening van den Heer Procureur Generaal Paul Leclercq dient er toch op gewezen te worden dat deze laatste zelf volkomen het bestaan van de rechtmatige belangen erkende die door de administratie kunnen geschonden worden en dat hij van meening is dat een Hof voor bestuurlijke geschillen volledig is aangewezen om in dergelijke gevallen op te treden. In de merkwaardige nota die hij publiceerde bij het arrest van 11 Juli 1935 in de Pasicrisie (I, blz. 321 en volgende), zegt hij inderdaad : « Or cette revision d'une décision administrative par une » autorité administrative mieux informée, une » cour administrative est toute désignée pour » y procéder. »

Er bestaan dus administratieve rechten die kunnen geschonden worden en er bestaan rechtmatige belangen die dienen beschermd te worden.

Het is echter onmogelijk, zegt Prof. Boon, door een Raad van State een schadevergoeding te laten toekennen in geval deze bescherming noodzakelijk is. Immers, een schadevergoeding is een burgerlijk recht en dan zouden de rechtbanken bevoegd zijn.

Dit is zonder twijfel een vergissing. Een schadevergoeding is niet op zichzelf een burgerlijk recht. De schadevergoeding is niets anders dan de sanctie die wordt toegepast wanneer een burgerlijk recht wordt geschonden, zooals verschillende andere sancties die door de rechtbank zouden kunnen bevolen worden (teruggave, lijfswang, enz.).

Wanneer de rechtbanken van oordeel zijn dat er geen burgerlijk recht gekrenkt is geworden kan niettemin een vergoeding worden toegekend. Dit gebeurt thans vrijwillig door de administratie in sommige gevallen. Welk grondwettelijk bezwaar kan er nu bestaan tegen het principe dat het verstrekken van deze vrijwillige vergoeding door de wet zou georganiseerd worden, dat men de vormen zou vastleggen waarin ze kan toegestaan worden door de admi-

nistratie zelve, zetelend als Hof voor bestuurlijke geschillen; en waarom zou het den wetgever niet geoorloofd zijn eenheid en vaste lijn te brengen in een gebied dat thans aan de willekeur van de ambtenaren en van de omstandigheden wordt overgelaten.

Belangen, zegt Prof. Boon in zijn artikel, worden niet beschermd door onze Grondwet en de krenking ervan moet beschouwd worden als een noodzakelijk offer dat door privaatspersonen moet gebracht worden aan het maatschappelijk leven. Laten wij hier onderscheiden: belangen op zichzelf kunnen inderdaad niet beschermd worden. Wanneer twee personen een plaats aanvragen en de eene wordt uitverkoren, zijn natuurlijk de belangen van den andere geschaad; toch zal niemand er aan denken hiervoor eenigen beschermenden maatregel te voorzien. Doch wanneer in dezelfde hypothese iemand die niet aan de wettelijke voorwaarden zou voldoen benoemd zou zijn geworden in tegenstelling met een concurrent die volledig aan alle vereischten beantwoordt, dan is het recht geschonden, dan is een rechtmatig belang gekrenkt en dan zou het niet te verantwoorden zijn aan dezen toestand niet te verhelpen en de geschonden rechtsorde niet te herstellen.

De belangen zullen dus enkel in den geest van het Senaatsverslag beschermd worden wanneer ze *op onrechtmatige wijze* worden aangetast en men vraagt zich af wie hiertegen eenig bezwaar zou kunnen inbrengen.

Prof. Boon haalt als voorbeeld aan van de onmogelijkheid om de bescherming der rechtmatige belangen te verwezenlijken de omstandigheden die zich voordoen bij de tegenwoordige mobilisatie, b.v. bij de rekwisities. Doch hier verliest de schrijver volledig uit het oog dat ook in het wetsontwerp van den Senaat evenals trouwens in de Fransche rechtspraak van den Conseil d'Etat er een domein is dat buiten het gebied van de rechtspraak van den Raad van State zal blijven, namelijk dat gebied dat de Fransche jurisprudentie noemt « les actes de gouvernement » waarbij dus te pas komt al datgene dat verband houdt met de oorlogsomstandigheden.

Dit voorbeeld is dus stellig niet gelukkig gekozen.

Tegen het recht van den Raad van State om vergoedingen toe te kennen haalt Prof. Boon ook nog art. 114 van de Grondwet aan, dat voorziet dat over de gelden van 's lands

kas enkel kan beschikt worden uit kracht van een wet. De Raad van State wordt voorgesteld als een lichaam dat willekeurig over de gelden van de staatskas zou beschikken, dat pensioenen zou toekennen en dat giften zou doen, dit alles in strijd met art. 114.

Dat deze voorstelling volkomen vreemd is aan het inzicht ontwikkeld in het senaatsverslag is al te duidelijk. Art. 114 van de Grondwet wordt toch volkomen geëerbiedigd. Het is immers de wetgever zelf die de wijze organiseert waarop de administratie in sommige gevallen bij vergissingen of onrechtmatige daden, die door haar werden begaan, een rechtmatige vergoeding kan toekennen.

Art. 114 verlangt niets anders dan dat de wetgever over de oprichting van den Raad van State beslisce en wanneer hier eenmaal aan voldaan is behoudt verder de wetgever nog volledig zijn controle over de handelingen van den Raad van State doordat de vergoedingen, die door dit lichaam zouden worden toegekend, onderworpen blijven aan het budgetsrecht, waardoor de wetgever de noodige bedragen zal dienen ter beschikking te stellen.

Hoever zijn wij hier niet af van de fantastische voorstelling van den Raad die spelen zou met de gelden van de staatskas.

Laten wij eindelijk nog een woord zeggen over dit meer sentimenteel argument, dat echter ook door Prof. Boon ontwikkeld wordt, dat de oprichting van een Raad van State eigenlijk een daad zou zijn van oneerbiedigheid tegenover de Kroon, daar door dit college zou kunnen worden geproclameerd dat de Koning als hoofd van de uitvoerende macht zich heeft vergist, waaruit dan de conclusie zou dienen getrokken te worden dat zulks wel totaal ongeoorloofd moet geacht worden. Hoe vreemd is echter dit begrip aan ons staatsrecht en hoe schitterend heeft de Heer Wodon op dit argument niet geantwoord. Zooals hij het betoogt is het prestige van den Koning niet gebonden aan zijn handelingen als hoofd van de administratie. Er zijn andere gebieden waarop de persoonlijke activiteit en het eigen inzicht van den Koning zich in alle onafhankelijkheid doen gelden en waarop dit, zooals vooral in de laatste tijden meer en meer is gebleken, voor een land de gewichtigste gevolgen kan hebben. Als hoofd van de administratie is de Koning enkel de eerste ambtenaar van het land, die voor elk van zijn daden gedekt is door een

minister die de volledige verantwoordelijkheid draagt van de administratieve handeling. De Koning staat dus persoonlijk volstrekt buiten en boven de bestuurlijke betwistingen die enkel gericht zijn tegen den minister als hoofd van zijn departement of tegen ondergeschikte overheden. Beweren dat deze zich niet zouden kunnen vergissen of dat ze geen onrechtmatige handelingen zouden kunnen begaan zou natuurlijk een zuiver sophisme zijn.

En hoe kan men dit argument in verband met het vraagstuk van den Raad van State aanhalen wanneer de Grondwet zelf in art. 107 aan den rechter de macht heeft verleend te proclameeren dat een besluit van den Koning onwettig is en dat hij dit besluit niet wil toepassen.

Het gaat niet op te beweren, zooals Prof. Boon het doet, dat door art. 107 het gezag van den Koning erkend blijft omdat het besluit niet erga omnes wordt vernietigd. Immers er zal steeds voor den rechter een debat plaats hebben betreffende het al of niet wettelijke van het koninklijk besluit waarop een van de partijen zich zal steunen en wanneer de rechter weigert het besluit toe te passen moet hij proclameeren dat hij het besluit als nietig beschouwt en dat dus de Koning een onwettelijkheid heeft begaan.

Er is nooit iemand die er aan gedacht heeft zich desaangaande te formaliseeren of die van oordeel is geweest dat daardoor het prestige van de Kroon gekrenkt werd.

* * *

Als besluit meen ik te kunnen vaststellen dat het geheel der argumentatie van Prof. Boon een geest ademt die ons jaren terug voert en die ons aandoet alsof al de moeizame denkwerk en de geweldige wetenschappelijke inspanning die in de laatste jaren door de juristen op het gebied van het publiek recht werd geleverd, tevergeefs zou geweest zijn.

Het is steeds de duffe methode der exegetische die hier wordt gehuldigd, het fetichisme van de letter dat heerscht. Langs de lijnen van een strenge en enge interpretatie wordt met pijnlijke vlijt al datgene in de Grondwet opgespoord dat van aard zou kunnen zijn een hervorming te dwarsboomen waarvan men verplicht is te erkennen dat ze een heilzame hervorming zou zijn... wanneer er geen Grondwet ware...

Is dit niet volledig de verkeerde methode.

Maar uit de praktijk en uit de wetenschap blijkt dat over de grondwettelijke bepalingen die in het tegenwoordig debat in aanmerking komen zulk groot meeningsverschil kan heerschen dat het Hof van Verbreking vandaag erkent vóór 1920 die bepalingen volledig verkeerdt te hebben toegepast, dat de grootste juristen op het stuk totaal van meening verschillen, dat een zoo hoogstaand geleerde als de Heer Wodon, na eerst de meening van de ongrondwettelijkheid der oprichting van een Raad van State te hebben aangekleefd, zich nadien rekenschap geeft van zijn vergissing en op ruiterlijke wijze zulks erkent. Waar die grondwettelijke teksten zoo broos of zoo rekbaar of ten minste zoo onzeker zijn in hun beteekenis, zou het dan niet oneindig verkieslijker zijn in tegenwoordigheid van de geweldig sterke behoefte aan de rechtspraak van een Raad van State die zoo algemeen gevoeld wordt, in de Grondwet de middelen op te zoeken — die trouwens maar voor het grijpen liggen — om in volle juridische zekerheid de gewenschte hervorming door te voeren.

Zoo dienen alle wettelijke teksten en niet het minst deze van de Grondwet begrepen te worden, willen zij niet een onoverkomelijke hinderpaal worden voor de sociale evolutie en wil er geen gevaarlijke kloof ontstaan tusschen het positieve recht en de maatschappelijke werkelijkheid.

Guy Debeyne heeft dan ook volkomen gelijk wanneer hij schrijft « la portée d'un article n'est pas invariablement fixée, mais reste susceptible d'évoluer avec les circonstances sociales. Le sens d'une loi varie chaque jour avec l'ambiance nouvelle qui l'environne. Il peut arriver qu'au contact de circonstances imprévues, le sens d'un texte se modifie; une formule n'a en effet, son sens plein que si on la rapproche du fait qu'elle doit régir ».

In het licht van deze beschouwingen dient het vraagstuk der grondwettelijkheid van den Raad van State zooals deze Raad door den Senaat wordt voorgesteld, te worden onderzocht. Hoe betreurt ik het dat deze atmosfeer zoo volledig aan het artikel van Prof. Boon ontbreekt.

* * *

Nu moet het mij toch van het hart, — hoe volledig ik het ook eens ben met de zienswijze van den heer Van Remoortel en met het ontwerp van den Senaat, wat de afdeeling

Administratie van den Raad van State betreft, — dat ik de samenvoeging van de twee afdeelingen « Wetgeving » en « Administratie » in eenzelfde Raad, uitermate ongelukkig vind.

Die beide afdeelingen hebben inderdaad met elkaar niets gemeens en hunne samenkoppeling is uitsluitend een navolging van het Fransche stelsel dat werkelijk op dit punt niet voor ons land kan aanbevolen worden.

Het is stellig dat verbetering van onze wetgeving noodig is en dat de regeering dient voorgelicht te worden door juridische deskundigen wat betreft het opstellen der reglementaire teksten en der koninklijke besluiten. Al wat men gedurende zoo langen tijd reeds gezegd heeft, tot vervelens toe, over de « *confection vicieuse des lois en Belgique* » is volkomen gegrond. De raad van wetgeving heeft hierin reeds belangrijke verbeteringen gebracht doch zijn actie blijkt volledig onvoldoende. De raad van wetgeving is samengesteld uit zeer hoogstaande juristen, doch het zijn alle persoonlijkheden die ook uiterst drukke bezigheden hebben, hetzij in de magistratuur, hetzij in de balie en zij beschikken niet over den noodigen tijd om zich volledig te wijden aan de taak die zij in den raad voor wetgeving te vervullen hebben.

Zullen echter raadsheeren van den Raad van State deze taak beter kunnen vervullen ? Hunne hoofdbezigheid zal zich zonder twijfel ontwikkelen in de afdeeling administratie. Wil deze afdeeling de vereischte resultaten geven zal ze moeten samengesteld worden uit specialisten op het gebied van het administratief recht. Zooals Appleton het gezegd heeft voor den Franschen Raad van State zullen het personaliteiten moeten zijn die dicht genoeg bij de administratie staan om deze grondig te kennen en er alle roerselen van te doorgronden, maar die ook tegelijkertijd er boven zullen staan en niet voldoende met de administratie zullen gemengd zijn om een volstreekte onafhankelijkheid tegenover haar te kunnen handhaven.

Daartoe kan men slechts komen na een lange voorbereiding zoo op theoretisch als op praktisch gebied.

Zullen nu diegenen die in aanmerking komen om deze taak op schitterende wijze te vervullen ook bevoegd zijn om op allerlei andere gebieden van het recht den zoo zwaren last op zich te nemen de wettelijke en reglementaire teksten nauwkeurig te toetsen, ze van alle vergissingen en storende bepalingen te zuiveren en van onze wetgeving een geheel te maken van harmonische gaafheid. Ik betwijfel het ten zeerste. Voor deze taak dienen wederom volstrekt andere krachten aangeworven en de beide afdeelingen zouden volstrekt onafhankelijk van elkaar dienen gehandhaafd te worden om elk op eigen gebied hun taak naar behooren te kunnen vervullen.

Wat er ook van zij, dit bezwaar is niet van dien aard dat men om deze reden zou moeten wenschen het ontwerp van den Senaat niet in de Kamer te zien aangenomen worden.

In het maatschappelijk leven van ons land is de taak van de afdeeling administratie van zulk overwegend belang dat het bezwaar dat daaraan een afdeeling wetgeving zou gekoppeld worden niet van aard kan zijn het in werking treden van de afdeeling Administratie langer uit te stellen. Zeer waarschijnlijk zal zich hetzelfde fenomeen in ons land voordoen als datgene dat men in Frankrijk vaststelt waar de tusschenkomst van den Raad van State op het gebied van de wetgeving zich stilaan volledig heeft geatrophieerd. Mocht zich zulks voordoen dan zal het wel op afdoende wijze blijken dat voor deze taak een ander lichaam dient in het leven geroepen.

Doch het lijkt mij geboden dat al degenen die werkelijk in ons land den triomf van de rechtstaatsgedachte verlangen moeten wenschen het ontwerp van den Senaat zonder verder uitstel tot wet te zien worden.

René VICTOR.

VLAAMSCHЕ JURISTEN ABONNEERT U OP
" HET RECHTSKUNDIG WEEKBLAD " !!!

RECHTSPRAAK

86

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 17 Juni 1939.

Voorzitter : M. Lagae.

Raadsheeren : MM. Van Winckel en de Brabandere.

Op. Min. : M. Van der Moere.

Pl. : Mrs De Bie, Agneessens, Van Overbeke
en De Clercq.

ECHTSCHIEDING. — ECHTELIJKE WONING. —
VERLATING. — EISCH TOT ECHTSCHIEDING WE-
GENS OVERSPEL. — GEBREK AAN VOLDOENDE
BEWIJZEN. — TEGENEISCH OP GROND VAN
ZWARE BELEEDIGING. — ONTVANKELIJKHEID.

*Het verlaten der echtelijke woning door een gehuwde
vrouw en de weigering om ze terug te vervoegen kun-
nen niet als beleediging worden aanzien indien ze
gerechtvaardigd werden door handelingen jegens haar.
Indien een echtgenoot het recht heeft de echtscheiding
aan te vragen, mag de uitoefening van dit recht tot
geen misbruik ontaarden. De man is niet gerechtigd
zijn echtgenote, zonder nadere bewijzen van over-
spel te beschuldigen. Zulke grove lichtzinnigheid
moet als zware beleediging worden aanzien en ver-
rechtvaardigt ten volle een tegeneisch tot scheiding
van tafel en bed.*

C. V. t/ H. V.

I. Vordering tot echtscheiding C. V. tegen H. V.:

Overwegende dat de eerste rechter, met volle
reden geoordeeld heeft dat het verlaten van het
echtelijk huis door H. V. en haar weigeren er, op
de eenvoudige sommatie van een deurwaarder terug
te keeren, niet als beleediging konden aanzien wor-
den, en dit op grond van C. V. handelingen jegens
haar;

Overwegende dat, noch in eersten aanleg, noch
voor het Hof, H. V. het bewijs heeft ingebracht
dat zijne echtgenote in schuldige of zelfs ver-
dachte kennis met een manspersoon zou verkeerd
hebben;

II. Tegenvordering tot scheiding van tafel en bed :

Overwegende dat de tegeneisch niet uitsluitelijk
gesteund is op de roekeloosheid der vordering tot
echtscheiding door C. V. ingesteld, zooals deze het
in zijne conclusiën voor het Hof aanvoert, dat de
scheiding van tafel en bed aangevraagd is bijzon-
derlijk op grond der zware beleediging door C. V.
gepleegd met valschelijk aan H. V. ten laste te
leggen, tot staving van zijn eisch tot echtschei-
ding dat zij schuldige betrekkingen onderhield met
eene bepaalden manspersoon;

Overwegende dat het ook verkeerd is van wege
C. V. te beweren dat het beroepen vonnis het rech-
terlijk contract op de tegenvordering heeft afge-
daan; dat inderdaad, het dispositief van het von-
nis, dat eigenlijk de «res judicata» uitmaakt, geene
beslissing ten gronde bevat;

Overwegende dat, indien de eerste rechter van
meening was dat de scheiding van tafel en bed «de
plano» niet mocht uitgesproken worden op grond
der aantijgingen van overspel, en dat voor de
andere aantijgingen, H. V. tot een getuigenverhoor
diende te worden toegelaten, het hem dan ook be-
hoorde die feiten te bepalen waarover de enkwe-
sten zouden geschieden;

Overwegende dat, in waarheid, die andere daad-
zaken niet klaar en duidelijk voorkomen, noch in
de vordering, noch in de latere conclusiën; dat als-
dan diende de bewijsvoering door getuigen niet
te worden toegelaten en den eisch afgewezen, ofwel
moest er aan hem die de feiten aanbrengt bevolen
worden ze stipt te bepalen, maar dat het den rech-
ter niet toegelaten is eene partij tot een getuigen-
verhoor toe te laten en haar tegelijk en in dezelfde
beschikking te bevelen de feiten aan te duiden;
dat het vonnis dus dient te worden te niet gedaan;

Overwegende nochtans dat de zaak in staat is
van te wijzen;

Overwegende dat een echtgenoot het recht heeft
de echtscheiding aan te vragen, maar dat het uit-
oefenen van dit recht in geen misbruik mag ont-
aarden;

Dat, bijzonderlijk, wanneer een man zijne vrouw
van overspel beschuldigt en haar aantijgt dat zij
de minnares is van een zijner ondergeschikten, hij
met omzichtigheid moet handelen, daar dusdanige
aanhalingen van echtelijke ontrouw, rechtstreeks
en meer nog dan de andere gronden tot echtschei-
ding, de eer en de faam van den mede-echtgenoot
raken;

Overwegende dat hier ter zaak, C. V. geen bewijs
heeft ingebracht der beschuldigingen die hij breed-
voerig in zijn eisch uiteenzet (zie b.v. telefoni-
sche afspraken met den genaamden minnaar); dat
uit de gebrekkige en broze gegevens het recht-
streeksch enkwet door hem gehouden, moet wor-
den afgeleid, dat hij gehandeld heeft zoo niet met
kwaad inzicht, toch wel met eene grove licht-
zinnigheid, die als een beleediging dient te worden
aanzien, zwaar genoeg om de scheiding van tafel
en bed uit te spreken;

Gelet op artikel 68 der wet van 15 Juni 1935;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gehoord in zijn advies den heer Vermeulen, Sub-
stituut-procureur-generaal;

Alle meerdere of strijdige conclusiën van de hand
wijzende; bevestigt het beroepen vonnis, daar waar
het den eisch tot echtscheiding van C. V. heeft
afgewezen; doet het voor het overige te niet, en
de zaak tot zich trekkende, zegt dat H. C. gescheiden
zal zijn van tafel en bed van haren echtgenoot
C. V.;

Verwijst de zaak naar de rechtbank van Oude-
naarde, uit andere rechtters samengesteld;

Voordeelt C. V. tot de kosten van beide instan-
tiën.

87 HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e Kamer. — 2 Juni 1939.

Voorzitter : M. Babut du Mares.

Raadsheeren : MM. De Landtsheer en Van Laethem.

Adv. gen. : M. Van den Eynde de Rivieren.

Pl. : Mrs Frans Mattheessens en Temmerman.

I. BEVOEGDHEID. — VOORZITTER DER RECHTBANK VAN KOOPHANDEL. — ONEERLIJKE MEDEDINGING.

II. ONEERLIJKE MEDEDINGING. — MINIMUM PRIJZEN. — NIET STRIJDIG MET PUBLIEKE ORDE.

Het K.B. van 23 December 1934 geeft aan den Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel het recht in ieder geval te oordeelen of de aan den verweerder ten laste gelegde handelingen strijdig zijn met de eerlijke gebruiken in zake handel en nijverheid. De bevoegdheid van dezen rechter kan enkel afgewezen worden nadat het door hem gedane onderzoek aangetoond heeft dat de handeling waarvan de staking wordt gevraagd geen daad van oneerlijke mededinging uitmaakt.

Het opleggen van minimumprijzen kan niet beschouwd worden als zijnde strijdig met de publieke orde omdat het de vrijheid van den handel zou beperken.

Een winkelier die waren waarvoor de fabrikant minimumprijzen oplegt, onder dezen prijs verkoopt, begaat een daad van oneerlijke mededinging, zelfs dan wanneer hij niet rechtstreeks van den fabrikant koopt en bij den aankoop niet uitdrukkelijk de verplichting aanging om de minimumprijzen te eerbiedigen.

Spoor t/ Association Anversoise des détaillants de tabacs et cigares.

I. Bevoegdheid :

Aangezien beroeper thans nog en ten onrechte voorhoudt dat de eerste rechter niet bevoegd was om over den eisch te beslissen ;

Aangezien het K. B. van 23 December 1934 aan den voorzitter der rechtbank van koophandel de macht geeft om, in ieder geval, te oordeelen of de aan den verweerder ten laste gelegde handelingen strijdig zijn met de eerlijke gebruiken in zake handel en nijverheid ;

Dat aldus de bevoegdheid van den voorzitter der handelsrechtbank alleenlijk kan afgewezen worden nadat het onderzoek, dat de wetgever aan dien rechter oplegt, aantoont dat de afgekeurde handeling waarvan de staking gevraagd wordt geen daad van oneerlijke mededinging uitmaakt ;

Dat deze beschouwing op afdoende wijze te kennen geeft dat met reden de eerste rechter zich bevoegd heeft verklaard om de zaak te vonnissen ;

II. — Ten gronde :

Aangezien uit de voorgebrachte stukken klaar en duidelijk blijkt dat beroeper naar eigen goeddunken de koopwaren van geïntimeerden onder den door hen opgelegden prijs verkoopt ;

Aangezien beroeper opwerpt, doch te vergeefs, dat er geen overeenkomst gesloten werd tusschen partijen, vermits een oneerlijke mededinging zich kan voordoen zoowel in geval van het verbreken

eener overeenkomst als in het geval van schending der eerlijke gebruiken van den handel ;

Dat dienaangaande de eerste rechter zeer wijselijk aanstipt dat beroeper niet kan beweren onwetend te zijn dat de afnemers grossisten, die zijn leveranciers zijn, vaste en bepaalde en alom gekende verplichtingen aangegaan hebben met de producenten ;

Dat trouwens door beroeper zelf de juistheid van deze zienswijze bevestigd wordt, vermits op de advertenties zijner uitstalling lagere prijzen aangeduid zijn dan die welke te lezen staan op de verpaksels der cigaretten door beroepen op de markt gebracht ; dat overigens beroeper geen gewag maakt van bijzondere voordeelen of voorwaarden die hem zouden vergund geweest zijn door zijn leveranciers, ten koste van tekortkomingen aan hun eigen verbintenissen tegenover beroepen, nl. wat het eerbiedigen der vastgestelde prijzen aangaat ;

Dat het dus in het hier omschreven geval ten genoegen van rechte vaststaat dat beroeper wetens en willens een oneerlijke handelsdaad gesteld heeft (zie Koophandelsrechtbank van Antwerpen, 21-2-1938, Pas. 1939 III, blz. 5 ; van St. Niklaas 5-5-1938, ibid, bl. 12 ; van Oostende 14-7-1938, ibid, bl. 8) ;

Aangezien beroeper eveneens aanvoert dat het verkoopstelsel van beroepen in strijd is met de openbare orde, omdat die handelwijze aan deze fabrikanten toelaat naar willekeur de prijzen te beïnvloeden en alzoo de vrijheid van den handel beperken ;

Aangezien deze bewering menigmaal door rechtsleer en rechtspraak (zie nl. de hierboven gemelde vonnissen) al weerlegd is geweest ;

Aangezien bovendien beroeper in gebreke blijft het bewijs te brengen of aan te bieden dat de verkoopprijs door beroepen uitdrukkelijk opgelegd overdreven is of de rechtmatige belangen der verbruikers schaadt ;

Dat ten andere de huidige handelspolitiek gepaard met den hedendaagschen economischen toestand en de ontwerpen van bedrijfsorganisatie de voortbrengers van eenzelfde nijverheid noodzakelijk leidt tot de gedwongen reglementeering van de voortbrenging en van de verdeling ;

Dat die beginselen door den wetgever bijgetreden werden niet alleen wat vooral de Belgische uitvoerbedrijvigheid betreft, doch ook de binnenlandsche economische ordening ; dat zulks duidelijk blijkt uit de bewoordingen van de voordracht aan den Koning, die het K.B. Nr 62 van 13-1-1935 voorafgaat, en uit de maatregelen door ditzelfde besluit ingericht om afzijdige voortbrengers er toe te brengen zich te onderwerpen aan verplichtingen vrijwillig opgenomen door de meerderheid eener groepering van voortbrengers of verdeelers ;

Dat diezelfde zienswijze voorkomt in het K.B. Nr 55 van 23-12-1934, dat bij artikel 1 bepaalt dat het ophouden van de afgekeurde daad geschiedt op vordering van de belanghebbenden of van een beroepsvereniging hebbende de rechtspersoonlijkheid, waarvan zij deel uitmaken ;

Aangezien ten slotte er hier geen spraak is van

ongoorloofde prijsregeling, daar tusschen de gedaagden in beroep, die de politiek der vastgestelde prijzen toegedaan zijn, de concurrentie in stand blijft en ten opzichte van de kwaliteit en ten opzichte van den prijs, vermits de verkoopprijs en het merk hunner producten verschillen ;

Aangezien de beslissing a quo op zeer juiste wijze en bij afdoende beweegredenen betoogt dat in het hier omschreven geval geen rekening dient gehouden met de toelating uitgaande van de firma Tabacofina en welke beroeper voorlegt om te beweren dat de verwetene handeling de goedkeuring van beroepenen van af 1932 reeds wegdroeg ;

Aangezien uit deze beschouwingen volgt dat om gegronde redenen, waarbij het Hof zich houdt, de eerste rechter de vraag van geintimeerden ingewilligd heeft ;

Om deze redenen :

Het Hof, gelet op artikels 24 en 41 der wet van 15 Juni 1935, alle andere besluiten van de hand wijzende, gehoord ter openbare zitting het eensluidend advies van den Heer van den Eynde de Rivieren, Substituut van den Procureur Generaal ; verklaart het beroep ongegrond, derhalve bekrachtigt de bestreden beslissing ; legt de kosten van beroep ten laste van beroeper.

88

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

12 Januari 1939.

Voorzitter : M. Stellfeld.

Rechters : MM. Van Mieghem en Ooms.

INPANDGGEVING. — AANDEELEN AAN DRAGER. — BESTANDDEELEN. — BEWIJS.

De formaliteiten der boeking maken geen wezenlijk bestanddeel uit der inpandgeving; het bestaan en de geldigheid ervan kunnen blijken uit alle feitelijke omstandigheden.

Het bewijs van de aanstelling van eene partij als derde bezithouder dient niet schriftelijk te worden geleverd doch kan geschieden bij alle middelen van recht.

Fuchs en Morren t/ Jacobs en Gheysens.

Gezien het geboekt exploit van rechtsingang d.d. 1 Juli 1938, van het ambt van deurwaarder Goyvaerts, waarbij verweerders gedagvaard werden om te hooren zeggen voor recht, dat eerste verzoekster, weduwe Jules Morren-Fuchs, het vruchtgebruik en tweede verzoeker, Pierre Morren, het naakte eigendomsrecht hadden over 62 aandelen aan drager der «Brasseries de Koekelberg», zijnde nrs 4372 tot 4382, 4511 tot 4560 en nr 5025, die hun werden vermaakt bij akte van deeling der erfenis van wijlen Jules Morren, hun echtgenoot en vader, overleden in 1911; de in pandgeving op 17 Maart 1937 door gewezen notaris Gheysens aan zijn broeder Adrien gedaan, nietig te hooren verklaren; beide gedaagden zich hoofdelijk te hooren en zien veroordeelen tot teruggaaf der verpande aandelen met aangehechte koepens sedert 19 Maart 1937 of tot betaling

aan aanleggers eener schadevergoeding berekend à rato van 4.000 fr. per aandeel, buitendien tot betaling van het verschil tusschen de waarde der aandelen op den dag der teruggaaf en den hoogsten koers sedert 19 Maart 1935, zijnde 2.000 fr. per titel; het alles met de kosten van het geding en de gerechtelijke intresten;

Aangezien aanleggers in hunne besluiten het getal aandelen, waarvan zij de teruggaaf eischen, van 62 gebracht hebben op 42 en afzien van de teruggaaf der titels dragende de nummers 4511 tot 4530;

Aangezien de eisch steunt op het feit dat de betwiste aandelen door de eerste aanlegster aan haar zoon, tweeden aanlegger, ter bewaring gegeven werden; dat tweede aanlegger deze aandelen op zijne beurt in bewaring zou gegeven hebben aan zijn schoonbroeder den gewezen notaris Gheysens, die echter, volgens tweede aanlegger beweert, het recht niet verkregen had er over te beschikken, door verkoop, inpandgeving of anderzins;

Aangezien uit de verklaring door ex-notaris Gheysens tijdens het strafonderzoek afgelegd voor den onderzoeksrechter blijkt, dat hij in de meening verkeerde over de titels te mogen beschikken; dat tweede aanlegger in de studie Gheysens eene rekening met debiet saldo had;

Aangezien bij vonnis van 14 Juli 1937 notaris Gheysens vrijgesproken werd van de betichting van bedrieglijke verduistering der aandelen ten nadeele van Pierre Morren;

Aangezien welke ook de rechten waren die Xavier Gheysens mocht doen gelden op de 42 aandelen, bij akte ondertekend te Brussel op 17 Maart 1937 en door de zorgen van tweeden verweerder, die te Brussel zijn beroep uitoefent, geboekt te St Gillis-Brussel op 19 Maart 1937 door tweeden verweerder aan zijn broer Xavier een krediet geopend werd voor een bedrag van 117.600 fr. mits in pandgeving door den notaris van 42 aandelen «Brasseries Koekelbergh»;

Aangezien door aanleggers beweerd wordt dat deze akte van pandgeving alhoewel regelmatig in den vorm en geldig tusschen partijen, tegenover derden slechts waarde verkreeg door de registratie; dat deze maar gebeurde op 19 Maart toen de krach van Notaris Gheysens algemeen gekend was;

Aangezien de formaliteiten der boeking geen wezenlijk bestanddeel uitmaakt der inpandgeving; dat op 17 Maart de twee verweerders den waren toestand van den notaris niet kenden; dat eerste verweerder, wiens naam zelfs in de onderhandsche akte van 17 Maart niet vermeld werd, pas op 18 Maart 's avonds het nieuws van den krach vernam; dat tweede verweerder enkel op de hoogte gesteld werd op 19 Maart 's avonds;

Aangezien het niet kan ontkend worden dat de creditopening onmiddellijk voor het totaal ontleend bedrag werd gerealiseerd bij middel van een chek geëndosseerd aan eersten verweerder en waarvan het netto bedrag van 117.600 fr. op 17 Maart door de Banque de Commerce op het krediet der rekening van den Notaris bij de Bank geboekt werd;

Aangezien de crédit opening tegen inpandgeving

der aandeelen Koekelberg niet noodzakelijk als verdacht moest voorkomen aan verweerders vermits, zooals blijkt uit de verklaringen afgelegd tijdens het strafonderzoek Xavier Gheysens aan eerste verweerder verklaard had dat tweede aanlegger hem de titels had overhandigd in korting op zijne rekening bij de studie, rekening waarvan de eerste verweerder het bestaan kende;

Aangezien door aanlegger beweerd wordt dat beide verweerders die leden waren van het Comité van toezicht over de studie van Gheysens, sedert lang op de hoogte moeten geweest zijn van den slechten toestand waarin de studie verkeerde; dat echter verweerders, zooals vele anderen en ook de rekenplichtige Laliu, wiens verslag niet alle kans op verbetering in den toestand uitsloot, in dwaling gebracht zijn geweest door het feit dat er eene dubbele boekhouding aanwezig was; eene officieele die valsch was en waarop de rekenplichtige zich steunde; en eene tweede die den waren toestand weergaf doch voor iedereen geheim gehouden werd;

Aangezien indien op 17 Maart verweerders den waren toestand gekend hadden, het onwaarschijnlijk is, dat, wetend dat de notaris niet over de aandeelen mocht beschikken en dat de toestand onherroepelijk verloren was, zij hem, nog eene som van 117.600 fr. zouden bezorgd hebben dan wanneer het passief 10 miljoen bedroeg;

Aangezien door aanleggers verder beweerd wordt dat de inpandgeving nietig is omdat de titels in bezit zijn gevonden van eersten verweerder die geen schuldeischer is; dat van de aanstelling van eersten

verweerder als derden bezithouder een schriftelijk bewijs dient aangebracht te worden;

Aangezien de derde bezithouder niet moet aangeduid worden in de akte van pandstelling; dat zijne aanstelling kan geschieden bij mondelinge overeenkomst te bewijzen door alle middelen van recht; dat eerste verweerder bekend de titels in bezit genomen te hebben op verzoek en voor rekening van tweeden verweerder aan wien hij ze terug ter hand zou gesteld hebben hadde het Parket in zijne handen geen voorloopig beslag gelegd;

Aangezien gelet op hun rechtmatigen titel en hun goede trouw, verweerders zich mogen beroepen op art. 2279 van het Burg. Wetboek; dat bijgevolg de eisch van aanleggers als ongegrond dient afgewezen te worden;

Aangezien echter de aanleggers, met hun eisch voor de Rechtbank te brengen, niet ter slechter trouw of met boos opzet gehandeld hebben; dat bijgevolg de tegeneisch strekkende tot schadevergoeding wegens roekeloos en tergend proces niet gegrond is;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle verdere en strijdige besluiten verwerpend; geeft akte aan aanleggers dat zij het geding schatten op 100.000 fr.; verklaart den eisch van aanleggers ontvankelijk doch niet gegrond en verwerpt hem;

Recht sprekende over den tegeneisch verklaart hem ontvankelijk doch niet gegrond; verwerpt hem eveneens en verwijst aanleggers in de kosten van het geding.

BALIELEVEN

NEDERLANDSCHE ADVOCATENVEREENIGING

DE POSITIE VAN DEN ADVOCaat IN STRAFZAKEN

De Nederlandsche Advocaten-Vereeniging heeft op Zaterdag, 2 December, in het Jaarbeursgebouw te Utrecht haar jaarlijksche algemeene vergadering gehouden onder voorzitterschap van Mr G. J. Lycklama à Nijeholt.

Het Verbond der Belgische Advocaten werd vertegenwoordigd door zijn Voorzitter Mr Henri Van Leynseele en zijn algemeen secretaris Mr Paul Struye.

Het onderwerp tot behandeling voor deze vergadering luidde : De positie van den advocaat in strafzaken.

Praeadviezen werden uitgebracht door Mr Dr. J. Wijnveldt, advocaat-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden en Mr Th. Muller Massis, advocaat en procureur te Amsterdam.

Zij gaven aanleiding tot een zeer belangwekkende bespreking die, onder groote belangstelling, niet minder dan 3 ½ uren in beslag nam.

Wij geven hieronder het belangrijk verslag dat over deze vergadering verscheen in de «Nieuwe Rotterdamse Courant» van Zondag, 3 December 1939, Ochtendblad.

De vergadering werd met een feestmaal besloten.

Mr Van Leynseele bedankte de Nederlandsche Advocaten-Vereeniging om hare zoo vriendelijke ontvangst en hief zijn beker tot de steeds groeiende Belgisch-

Nederlandsche samenwerking. Deze uitstekende redevoering werd met daverende toejuichingen begroet. Daarop volgden, door alle aanwezigen meeegezongen, het «Wilhelmus» en de «Vlaamsche Leeuw».

Kortom, een heerlijke dag voor de twee Zuster-vereeningen.

* * *

De Nederlandsche Advocaten-Vereeniging heeft gisteren in het Jaarbeursgebouw te Utrecht haar jaarlijksche algemeene vergadering gehouden onder voorzitterschap van mr. G. J. Lycklama à Nijeholt.

Aan de openingsrede van den voorzitter ontleenen wij het volgende :

De balie en de oorlog

Nog is deze Vereeniging, welke in oorlogstijd werd opgericht, geen kwart eeuw oud of wederom heerscht de oorlog, aldus spreker. Wederom worden de belangen van vreedzame volken die zich hebben ingespannen met al hun krachten om een duurzamen vrede te bevorderen, op zeer ernstige wijze geschaad. Dagelijks onder vinden zij de nadeelen, vallen menschenlevens ten offer aan het geweld en wordt onmetelijke stoffelijke schade aangericht.

Ernstiger, zoo mogelijk, is het dat men tot de overtuiging moet komen dat de menschheid, gewaarschuwd door de verschrikkingen uit de jaren 1914-1918 toch

nog niet geleerd heeft de gerezen problemen zonder wagen geweld op te lossen.

Hoe anders waren hoop en verwachting in de jaren na 1918, toen en niet het minst in Nederland, hartstochtelijk gepoogd werd den oorlog voor altijd te verbannen en de geschillen die mochten rijzen door rechtspraak te beslechten.

Met weemoed, bracht spreker in herinnering, het belangrijke werk dat hiervoor gedaan werd door mr. Loder, die meer dan 1/3 eeuw als lid der balie het recht had gediend en het eere lidmaatschap van de jonge vereniging had aanvaard.

De praktijk is veelal moeilijker dan de theorie. Rechtspraak vergt een offer van degenen, die in het ongelijk gesteld wordt. Vrijwillige onderwerping aan rechtspraak kan dus beteekenen vrijwillig een offer te moeten brengen. Nog altijd is het niet voor eenieder gemakkelijk een offer te brengen; bij de volken bleek de geneigdheid daartoe al zeer gering; het vertrouwen ontbrak dat wat men als zijn vitale belangen beschouwde, als zoodanig ook zou worden erkend.

Het tijdperk na 1918 dat men inging in de meening, dat het zou zijn een tijdperk van langdurigen vrede en voorspoed bleek niet meer te zijn dan een 20-jarig bestand. In dat 20-jarig bestand heeft het burgerlijk recht van ons land zich verder ontwikkeld op den grondslag van redelijkheid en goede trouw, zoowel door de rechtspraak als door de wetgeving.

De beslissing van den Hoogen Raad welke onder onrechtmatige daad, die tot schadevergoeding verplicht, brengt iedere gedraging, waarbij niet die zorgvuldigheid voor de belangen van anderen wordt in acht genomen, welke in het maatschappelijk verkeer past, herinnert er ons aan dat ieder met de belangen van zijn medemenschen moet rekening houden en deze plicht gaat zóó ver, als redelijk is volgens de eischen die de samenleving stelt.

Talrijk zijn de beslissingen uit de laatste 20 jaren, waarbij met een beroep op de eischen van goede trouw te vergaande behartiging van eigen belangen werd gekeerd of een poging om zijn verplichtingen te beperken werd vrijdeld.

In verschillende wetten werd de vrijheid van contracteeren beperkt ter bescherming van den zwakkere ten einde de voorkomen onredelijke gevolgen welke de bestaande vrijheid om te contracteeren bleek mede te brengen.

Redelijkheid en goede trouw. Het zou de onmisbare grondslagen voor iedere deugdelijke en duurzame samenwerking in beperkten kring. Zij zijn dit niet minder voor de samenleving van een volk, maar daarom ook is een noodzakelijke voorwaarde voor de duurzaamheid van een Staat, dat het recht op die grondslagen wordt gevestigd en verder ontwikkeld, rekening houdende met de behoeften, die de verandering der tijden medebrengt.

Wij mogen dankbaar zijn te kunnen constateeren dat de wil daartoe in Nederland krachtig leeft. Het is mogelijk dat niet alle resultaten een ieder dadelijk bevredigen doch meer dan ergens geldt hier dat, waar de oprechte wil aanwezig is op den duur den weg tot het doel gevonden zal kunnen worden.

Het is deze zelfde wil, welke ook bij de materie waarop het onderwerp dat de vergadering zal behandelen betrekking heeft, voor alles noodig is. Het Wetboek van Strafvordering omringt den verdachte met een aantal rechten en waarborgen, die geacht worden naar redelijkheid geen mensch te mogen worden onthouden en eenerzijds zonder bezwaar te kunnen worden gegeven, anderzijds ook voldoende te zullen zijn, daar de goede trouw van allen die bij de uitvoering betrokken zijn verondersteld wordt, als regel.

Het is daarom de dur plicht van den advocaat ervoor te waken dat hem nimmer het verwijt kan worden gemaakt in eenig opzicht van een aan den verdachte of zijn raadsman toegekend recht een gebruik te hebben gemaakt in strijd met de goede trouw; maar het is evenzeer zijn dure plicht ervoor te waken dat de mogelijkheid om van die rechten gebruik te maken hem niet wordt onthouden op gronden, die kennelijk strijden met de bedoeling van de wet; want ook daarbij kan de goede trouw betrokken zijn.

Dagelijks vraagt men zich af wat de toekomst brengen zal. Steeds grooter wordt de groep van volken welke in vijandschap met anderen leven en steeds onmetelijker wordt het wereldprobleem, naar welker oplossing eenieder zegt te streven, daarbij een betere wereld als doel en in uitzicht stellende.

Eenmaal zal de menschheid dit doel bereiken, doch niet vóór dat zij geleerd heeft vast te stellen wat de redelijkheid eischt en bereid is zich te goeder trouw daarnaar te gedragen, ook als dit een offer vergt. De weg daarheen kan lang zijn; des te meer is het ieders plicht naar vermogen bij te dragen om dien weg te banen.

Ook de leden der Nederlandsche Balie zullen hun deel hebben bij te dragen. Zij zullen dit doen, strijdende voor de ontwikkeling van het recht langs de lijnen van redelijkheid en goede trouw.

De prae-adviezen

Het onderwerp van behandeling voor deze vergadering luidde: «De positie van den advocaat in strafzaken».

Praeadviezen zijn uitgebracht door mr. dr. J. Wijnveldt, advocaat-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden en mr. Th. Muller Massis, advocaat en procureur te Amsterdam en zijn verschenen in het Advocaatenblad van 15 October en 15 November.

Mr. dr. Wijnveldt, die, na indertijd kort tot de balie te hebben behoord, reeds sedert een reeks van jaren bij de zittende en staande magistratuur dient en zodoende in strafzaken gewoonlijk tegenover de balie gestaan (of gezeten) heeft, koestert daarom nog geenszins opvattingen, welke met die van de balie in strijd zijn. In de geestesgesteldheid van de magistratuur zoowel als van de balie is in den loop der jaren veel veranderd, als gevolg van de gewijzigde begrippen omtrent de verhouding van den Staat en het individu in het algemeen en ten aanzien van de toepassing van het strafrecht in het bijzonder. Openbaar ministerie en balie nemen ook in het algemeen niet meer zulk een fel partijstandpunt in. Diegenen, bij wie dit nog wel voorkomt, doen er meestal de zaak, die zijn voorstaan, geen goed mee. De afschrikkingstheorie is op de nachtergrond geraakt en de reclasseeringsgedachte is veel meer naar voren gekomen. Dit deed openbaar ministerie en verdediging nader tot elkander komen, maar maakte hun rol vaak minder gewichtig, terwijl de rechter meer op den voorgrond treedt. De kinderrechtspraak heeft daarbij den weg gewezen, de reclasseering en de instelling van den politierechter hebben er het hare toe bijgedragen. De rechter heeft zooveel mogelijk betrouwbare gegevens over den verdachte noodig en daar deze door het openbare ministerie en de balie elk van hun kant wel eens te eenzijdig voorgebracht worden, is het vaak wenschelijk objectieve rapporten over den verdachte te verkrijgen van buiten de vervolging en de verdediging staande personen. Deze preadviseur zou dit ook wenschen in zaken, waarbij heelemaal geen sprake is van voorwaardelijke veroordeeling. Niettemin blijft hij het een belangrijke taak voor den verdediger achten voor te brengen al hetgeen kan strekken tot het verkrijgen van de juiste strafmaat.

Zonder te ontkennen, dat het voor kan komen, dat de verdediging de schoone taak heeft op te komen tegen onderdrukking, willekeur, rechtsverkrachting, moet men toch nuchter blijven en den toestand niet te sentimenteel bezien. De maatschappelijke orde en regemaat stillen ook eischen en de gemeenschapsbelangen mogen niet te kort komen. Overigens zien de goede vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie de belangen van den verdachte evenmin over het hoofd als die van den staat.

De praeadviseur maakt nog een aantal opmerkingen over de functie van den advocaat in strafzaken, onder meer ten aanzien van het pleiten.

Wat de cassatie in strafzaken betreft, wijst hij er op dat hier steeds bijstand van de balie bij zou moeten worden vereischt, evenals bij het aanvragen van herziening, daar op dit gebied veel te lichtvaardig wordt te werk gegaan, volstrekt overbodig werk wordt verricht en querulanten worden gekweekt.

De conclusie van dezen praeadviseur is, dat de werkring van de balie in strafzaken een onmisbaar en noodzakelijk element blijft om in vele gevallen beschermend op te treden voor de rechten van het individu en daarmee de gemeenschap te dienen, maar dat de arbeid der balie wat het aantal gevallen betreft, beperkter zal worden. Niet gemakkelijker echter, veeleer buitengewoon moeilijk. Daarom acht mr. Wijnveldt het gelukkig, dat het beginsel der geestelijke herbewapening er toe geleid heeft, dat in verschillende deelen van ons land leden van magistratuur en balie in kleinen kring samenkomen om door onderlinge gedachtenwisseling te komen tot beter begripen van elkaars arbeid. Meer nog dan door wettelijke maatregelen wordt daardoor de mogelijkheid geschapen te komen tot een betere bescherming van de rechten van het individu, welke tevens die der gemeenschap zijn.

De praeadviseur mr. Th. Muller Massis is van meening, dat de positie van den advocaat in strafzaken, in plaats van beperkten, in de laatste reeks van jaren belangrijker geworden is, dat het publiek er ook gunstiger over is gaan oordeelen en er meer waardeering voor heeft. De uitgebreide rechten, die de verdediging bij de nieuwe wetgeving op de strafvordering in 1926 heeft gekregen, hebben hiertoe medegewerkt. Er zijn indertijd tegen de nieuwe regelingen van de positie van den verdachte en van de verdediging allerlei bezwaren ingebracht. Men vreesde, dat de bescherming der maatschappij er bij te kort zou komen. De praeadviseur meent, dat dit niet zoo is.

Hij bespreekt een aantal vraagstukken van technischen en juridischen aard, die zich voor den verdediger in strafzaken voordoen en ook die van moreelen aard, die vaak moeilijk zijn en naar beste weten en naar het geweten moeten worden opgelost. Hij komt dan ten slotte op voor de volle rechten van den advocaat in strafzaken en de volledige uitoefening van alle aan den raadsman verleende bevoegdheden, daar deze rechten en de uitoefening ervan ook bij moderniseering der strafrechtspleging een onmisbaar element in de rechtspleging blijven.

Het debat

Aan het debat wordt deelgenomen door de volgende sprekers: mrs. Rolandus Hagedoorn, Sanders (Zwolle), von Baumhauer, de Vrieze (Amsterdam), Weil (Den Haag), Gerlings, Labzowski, Bekker, waarna de praeadviseurs van antwoord dienen.

Stemming vraagpunten

I. Bestaat er aanleiding statistische gegevens te verzamelen betreffende de werkzaamheden van den raadsman in strafzaken in het vooronderzoek o.a. aangaande

het aantal gevallen waarin de raadsman niet is toegelaten bij verhooren e.d., de redenen daartoe, het aantal der verhooren e.d. welke werden bijgewoond door gekozen en door toegevoegde raadsleden; — ten einde een juist inzicht te krijgen over de werking in de praktijk van de desbetreffende bepalingen van het Wetboek van Strafvordering?

Met groote meerderheid ontkennend beantwoord.

II. Behoort aan een verdachte zoodra hij wordt aangehouden gelegenheid te worden gegeven een raadsman te kiezen en met hem te spreken?

Met groote meerderheid bevestigend beantwoord.

III. Moet in beginsel aan den toegevoegden raadsman, wanneer de verdachte alléén tegenover hem bekend heeft, het recht worden toegekend de behandeling der zaak neer te leggen?

Met 27 tegen 24 stemmen ontkennend beantwoord.

V. Kan in kinderstrafzaken de toevoeging van een raadsman beperkt worden tot de gevallen dat daarom gevraagd wordt door hen die ouderlijke macht of voogdij uitoefenen?

Met 26 tegen 25 stemmen ontkennend beantwoord.

VI. Behoort te worden voorgeschreven dat in geval van beroep in cassatie in strafzaken op straffe van niet-ontvankelijkheid, de middelen van cassatie door een advocaat schriftelijk moeten worden ingediend?

Met 32 tegen 18 stemmen ontkennend beantwoord.

VII. Behoort ingeval van aanvraag tot herziening door den veroordeelde de indiening door een advocaat van een schriftuur inhoudende gronden als bedoeld in art. 457 Wetboek van Strafvordering, verplicht te worden gesteld?

Met 31 tegen 3 stemmen bevestigend beantwoord.

VLAAMSCHER CONFERENTIE DER BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE GENT

ERRATUM

In het verslag der zitting van de Vlaamsche Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep van Gent, dat verscheen in ons vorig nummer, slopen een paar storende zelffouten:

1) in kol. 430 bij de vierde laatste regel van de 2de alinea, is een zinsnede weggevallen; dit gedeelte zou moeten luiden: ... « Verlot, hoofdgriffier bij de rechtbank van eersten aanleg. Lieten zich verontschuldigen: de Heer Gouverneur der Provincie Oost-Vlaanderen; de heer De Smet... »;

2) in kol. 431 begin der voorlaatste alinea staat er «Koningin Leopold III», waar het natuurlijk moet zijn «Koning Leopold III».

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 40. — Mr. Ph. A. M. Hillen: De aard der rechtsbetrekkingen, voortspruitend uit algemeen verbindend verklaarde ondernemersovereenkomsten.

Nr. 41. — 2 December 1939. — Prof. Mr. J. H. W. Verzijl: De Britsch-Fransche represailles.

JOURNAL DES TRIBUNAUX. — Nr. 3592. — L'arrêt-loi du 11 octobre 1916 et son application institutionnelle.

Nr. 3593. — Leon Hennebicq: La Guerre juridico-économique et notre Front de Mer.